

Kvindehøjskolen 5 år

12. november 1983. Festtale ved jubilæumsfesten af Jytte Larsen.

Kære kvinder, kære veninder, kærester, feministiske søstre.

Vi er samlet her i dag for at fejre Kvindehøjskolen 5 års dag, og det er dejligt at se, vi er så mange.

Jeg er stolt over det, vi har skabt på disse 5 år. Kvindehøjskolen står idag som den måske klareste manifestation af kvindebevægelsen. Den står som et konkret stykke kvindekultur. Synligst er udviklingen indskrevet i vores bygninger. Hvad vi købte for fem år siden, bruges i dag til køkken, kontor, depotrum. Vores arbejds-, opholds- og soverum har vi derimod selv bygget. Og hvor smukt har vi ikke bygget. Den store sovesal, barakkerne, snedkervognen, drivhusene, børnehuset og ottekanten - enhver af vores nybygninger står som et vidnesbyrd om fantasi, skaberglæde og nytænkning. De viser, hvordan kvinder forvalter knappe ressourcer. De viser, at vi har gjort de tidlige amerikanske feministers krav om brød og roser til vores.

Synlig er udviklingen osse skrevet i vores kroppe. Som vores bygninger har strakt sig ud over haven og marken, således har osse vores kroppe strakt sig ud over det snævre rum, patriarkatets kvindeopfattelse tildeler os. Vi er blevet større, stærkere, rankere, fastere i blikket, os kvinder, der har været en del af højskolen i disse fem år. Vi er blevet helere mennesker, fordi vi selv har forvaltet hele vores liv.

Hvad kvindekurserne regnedes for ses af Askov højskoles oprindelseshistorie. Askov højskole overtog Røddings pionerstatus, efter Sønderjylland var tabt i 1864. I sommeren 1865 startede kursusvirksomheden med 7 kvindelige kursister, men den officielle åbning fandt sted i november, da de mandlige kursister ankom.

Forstander Ludvig Schrøders begrundelse for at oprette sommerskole for kvinder lød således: »at flere skulle samles i kampen for

danskheden, at kvinden skulle styrke manden i denne kamp, og at moderskabets betydning for de kommende slægter var altafgørende.«

Med Elin Appels ord gav højskolen med den ene hånd og tog med den anden.

Kvinderne greb begærligt det lidt, der blev dem tilbudt. I 1870'erne og 80'erne ligger kvindernes andel af kursisterne på 30-40 %. I 1889 har 2/3 af højskolerne kvindekurser.

Det er begejstring og taknemmelighed, der præger beskrivelsen af højskoleophold, men kvinderne ved egentlig godt, at det er nøjsomhed, der er sangbund for begejstringen. Det væsentlige for kvinder ved et højskolekursus i forrige århundrede var at slippe ud af den daglige trummerum.

Johanne Hansen, der var på Testrup højskole i sommeren 1882 siger:

»når man tænker, hvor tvungent jeg har haft det i de 7 år, jeg har været ved mejeriet, hvor der har kunnet gå halve, ja hele år hvor jeg ikke har været til en fornøjelse, derfor forekom den sommer i Jylland mig så mageløs med alle dens rejser, fester, sejlture var det sådan et eventyrland, og jeg tænkte så tidt, at der var ingen der sådan kunne glæde sig og skønne på det som jeg, fordi jeg havde været så bundet og så lidt vandt til fornøjelser.«

Og Marie Bregendahl siger:

»Den åbnede en verden for mig, hvis eksistens jeg måske nok ganske vagt havde anet, men som dog endnu ikke stod som en realitet for min bevidsthed. Hvor var det mærkværdigt for mig, der aldrig, fra jeg blot var halvoksen havde kendt til andet end dette: op af sengen - ud til arbejdet - her at komme til et helt nyt liv.«

Højskolen afviste den første kvindebevægelse som en sag for kvinderne fra borgerska-

bet. Og ser vi på højskolen i dag er de patriarkalske træk tydelige som tilforn. Af de ansatte lærere er 62 % mænd, 38 % kvinder, men blandt de deltidsansatte udgør kvinderne næsten 2/3, og går vi til forstandere, finder vi 6 kvinder ud af 91.

Vi har lært med kroppen, hvad vi vidste med hovedet: at kønsarbejdsdelingen bygger på magt og løgn, at kvinder kan det hele, men at det hele ganske vist osse bliver anderledes, når vi gør det. Det er et fantastisk privilegium, som alle kvinder skulle gribe, at leve i en mini-model af et samfund uden mænd.

Stolttest er jeg dog over, at vi i dag kun har os selv at takke for Kvindehøj. Her er ikke tale om initiativtagere og foregangskvinder. Vi har skabt og giver videre til fri vækst, ofte med smerte og angst, fordi vi var så ømme over det, vi nu lagde i de næstes hænder. Men vi har gjort det. Derfor er Kvindehøjskolen det nærmeste, jeg kender på en realisation af 60'ernes antiautoritære oprør og kvindebevægelsens ikke-hierarkiske beslutningsprocesser og kollektive ledelsesformer. Kvindehøjskolen er udsprunget af kvindebevægelsen. Uden kvindebevægelsen havde vi ikke haft nogen højskole, eller overhovedet været de kvinder vi er i dag. Men ellers har vi bygget på bar grund. Som kvinder er vi her - som på alle andre områder - traditions- og historieløse.

Danmark er berømt for sin folkehøjskoletradition. Den er blevet pudset op i år i anledning af Grundtvigs 100 års dag - det er lidt morsomt, at vores første jubilæum falder sammen med hans. Men det er en helt igennem patriarkalsk tradition.

Den første højskole, Rødding, der er fra 1844, var en mandshøjskole. Oprettelsen af mandshøjskolen hænger sammen med indførelsen af mandvalgretten 1849. Bønderne skulle kvalificeres til at blive borgere i mandsstaten, der tidligere udelukkende var forvaltet af mændene fra adels- og storborgerklassen.

De første kvindekurser fandt sted på Dalum højskole ved Odense, hvor Chr. Kold var forstander. Det var i 1863 folkehøjskolen åbnede sine døre for kvinder, og det er faktisk forholdsvis tidligt. Således fik kvinder først adgang til universitet i 1875 og valgret i 1915. Men kvindekurserne var selvfølgelig sekun-

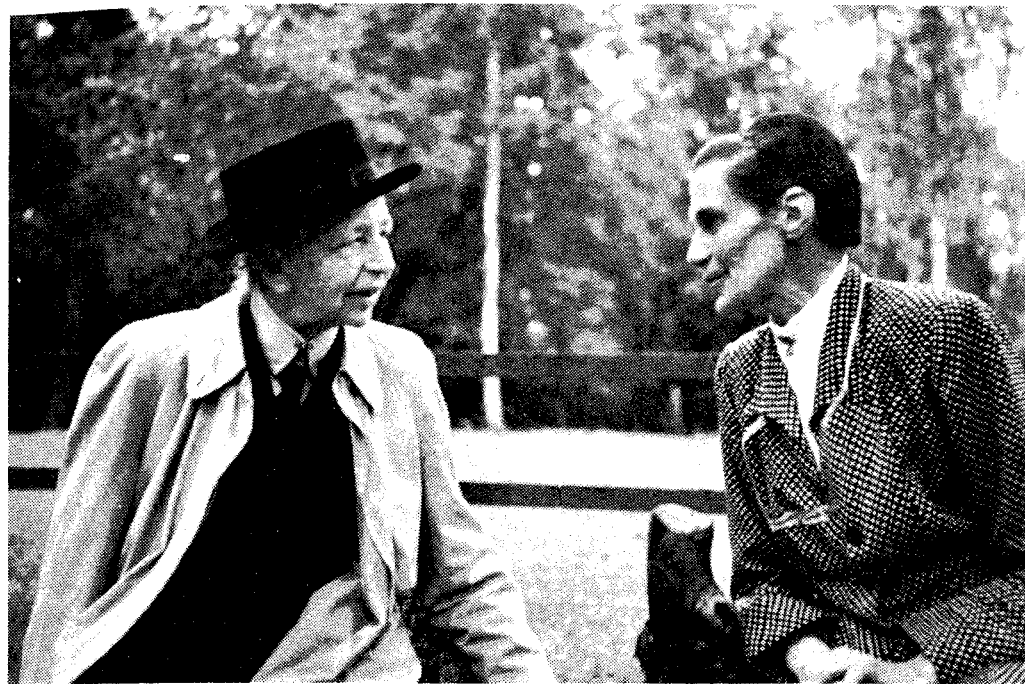
dære i forhold til mandskurserne. Kvinderne fik 3 sommermåneder, hvor mændene — og mange kvinder — ikke havde tid til at komme på grund af høstarbejdet, mændene de 5 vintermåneder. Fagkredsen var osse forskellig for kvinde- og mandskurserne. Historie, dansk, geografi, regning, skrivning og tegning var fælles. Derudover havde mændene »grunddrag af samfundshusholdningslære og forfatningslære samt vejledning i landkommunallovgivning« + landbrugsskolefag. Kvindernes særfag var håndarbejde og mælkeri.

Blandt kursisterne er kvinderne i overtal. Som en kvindelig lærer på Snoghøj sagde i sin velkomsttale til et kvindeforskningsseminar, jeg deltog i fornylig: jeg har godt nok aldrig set et kursus af bare kvinder, men vi er vant til at have flest kvinder, for kvinder er nu engang mest vågne.«

Kvindes højskolehistorie tyder på, at kvinders vågenhed består i at få noget ud af næsten umulige betingelser, mens det øjensynligt ligger udenfor den traditionelle kvindelige styrke at bygge noget op på egne præmisser.

Vi er dog ikke de første, der har gjort det. 1925 startedes en svensk kvindehøjskole i Fogelstad. Baggrunden for den svenske kvindehøjskole var den samme som for den danske mandshøjskole, nemlig kvindernes valgret. I formålparagraffen hedder det: Skolen vil give sit bidrag til arbejdet for, at der bagved vores medborgerskab skal stå selvstændige og ansvarsfulde mennesker.

Fogelstad-skolen fungerede til 1954, da dens stiftere og finansielle bagkvinde gik af. Det er den ene forskel mellem Fogelstad og os. Fogelstad var enkeltkvinders værk, arbejdede under en helt traditionel hierarkisk struktur. Den anden forskel var kropsligheden. Kvinderne bag Fogelstad Elisabeth Tamm og Honorine Hermelin var osse lesbiske. Det lyser ud af billederne af dem og af deres påklædning. Men det er en fortrængt lesbianisme. Og det har fået mig til at tænke på, at det måske netop er den lange fortrængning af vores kropslighed, der medfører, at vi her har så svært ved at være intellektuelle, at kropsligheden tager så meget plads, fordi der er så meget at indhente.

Honorine Hermelin og Elisabeth Tamm.

Jeg ville slutte med at række hånden tilbage og bekræfte vores fællesskab med Fogelstadkvinderne.

1937 indstiftedes på Fogelstad Den Venlige Delfins Orden »på skæmt og i alvor, som alt må ske her i verden, når det drejer sig om virkeligheden, som ikke rigtig klart kan udtrykkes«.

Fogelstadkvinderne havde lånt delfinen fra Platon, der i Staten fortæller om citarspilleren Arion. Da han engang var ude at sejle, blev han angrebet af en ildesindet skibsbesætning. Han valgte at springe overbord fremfor at underkaste sig - og han blev reddet af en delfin. Fogelstad uddelte Den Venlige Delfins Orden som tegn på, at kvind agter at springe i havet, hvis det gælder, at kvind vil »sige sit ord, redde sin citar og gøre, hvad kvind aldrig har gjort før«.

Lad os da give Kvindehøj og hinanden Den Venlige Delfins Orden på, at vi vil fortsætte med at sige vores ord, redde vores citar og gøre, hvad vi aldrig har gjort før.